

ni videl, zelo tega ni vedel, da prof. Reiser navzlic imenu ni Nemeč, in da je njegova fizika med najboljšimi slovenskimi učnimi knjigami. Komisija, ki na srečo ni sestavljena iz tako neresnih, domišljavih in brbljavih ljudi, je prošnjo odbila. V koliko pa take aventure služijo ugledu učiteljstva, je drugo vprašanje.

Zato je potreba, da se poprimejo dela z vsjo resnostjo, z vztrajnostjo, ki ne pozna utrujenosti in z jekleno voljo, ki ne kloni pred vsakim prelazom. Kdor nima prilike, da bi posejal tečaj, se mora vsaj pri dotičnih profesorjih seznaniti s snovjo, ki jo zahtevajo pri izpraševanju. Obseg snovi, ki ga navaja zakonita določba, navidez sicer ni velik, vendar pa stvar ni tako enostavna, kakor se vidi v tistih vrsticah. Najbolje nam služi dobra knjiga, iz katere lahko izločimo ono, o čemer smo prepričani, da ni potrebno. Samo ob sebi je pa umljivo, da je bolje, če se naučimo preveč nego premalo.

Pedagogika je sicer predmet vseh treh skupin, a ker je o njej že izčrpno govoril tovariš Magerl, hočem omeniti najpotrebnejše o ostalih predmetih tretje skupine, posebno z ozirom na knjige, ki se mi zde primerne za razširjenje in poglobitev znanja. Poleg pedagogike obsega tretja skupina matematiko, prostoročno risanje in leporečje kot glavne predmete, poleg tega prirodoslovje ali geometrijsko risanje kot dopolnilni predmet. Že v postavnih določilih je omenjeno, da si dopolnilnega predmeta ne smemo misliti kot manjvrednega. Le zamenjamo ga lahko s kakim drugim predmetom in sicer tako, da si izvoli oni, ki dela izpit iz tretje skupine, dopolni predmet iz druge (ne pa iz prve) skupine in narobe. Že tu poudarjam, da je za tretjo skupino najprikladnejši dopolnilni predmet geometrijsko risanje, ki ga mora, že radi učencev, poučevati oni, ki poučuje tudi prostoročno risanje.

Matematika je najznamenitejši predmet tretje skupine, ki ga ne moremo zamenjati s kakim drugim, kakor se to lahko napravi v drugi skupini. Strokovni učitelj Karel Ludwig je izdal za one, ki hočejo napraviti izpit iz matematike, knjigo »Prüfungsaufgaben aus der allgemeinen Mathematik« — zal. I. Küstner, Böhm. Leipa, ki obsega 142 lepih nalog, pod zaglavji: Algebra, logaritmi, enačbe, konstrukcije, postopice, obrestnoobrestni in rentni račun, planimetrično in trigonometrično računanje daljic in ploskev, rotacijska telesa, planimetrično in trigonometrično računanje teles. S tem je prilično označen obseg matematike, ki mora pa obsegati seveda tudi vse za razumevanje in dokazovanje potrebe izreke in pravila. Ko smo ponovili vso matematično snov iz učiteljskega, vzemimo v roko knjigo: Matek-Mazi »Geometrija za višje razrede gimnazij« (oziroma za 4. in 5. razred). Omenim, da je v V. oddelku te knjige obravnavana prvotna snov poševne in pravokotne projekcije, kar nam izvrstno služi kot uvod v spisno geometrijo, ki zanjo žal še nimamo večjega slovenskega dela. Za natančnejše proučevanje aritmetike in geometrije se lotimo zatem knjig: Matek-Zupančič »Aritmetika za višje realke.« in istih pisateljev »Geometrija za višje realke«. Umevno je, da iz aritmetične knjige lahko marsikaj izpustimo, iz geometrije pa na vsak način analitiko. Dobro pa je, da se v tem pogledu natančno informiramo pri dotičnem profesorju, izpraševalcu. V metodičnem oziru nimamo veliko izbire. Dobra je še vedno knjiga: Močnik »Das Rechnen in der Volksschule« — Praga, Dunaj Tempsky.

(Konec prih.)

Govor srbskega kmeta v narodni skupščini za našo šolo in učiteljstvo.

O pomenu šolskega zakona za naš troimeni narod, je imel v narodni skupščini Milutin Dragović, predstavitelj mišljenja srbskega kmetstva ljudstva o pomenu šolstva in učiteljstva za narodno kulturo, sledeči zanimiv govor:

»Gospodo narodni predstavnici, vlada kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca podnela nam je na reševanje predlog zakona o narodnim školama. Dopustite mi, da i ja pogovorim nekoliko reči o tome predlogu.

Znam, da će se mnogi od vas zapitati, zašto ja kao seljak uzimam reč da govorim o ovom zakonskem predlogu, kad nisam ni profesor ni učitelj. Jest, gospodo, ja neću da govorim o tome predlogu kao specijalista, kao što bi govorili profesori i učitelji. Ja neću, da govorim o procentu naše školovane dece, o brojnom snanju učitelja i drugim sličnim pitanjima, većću da govorim onako kako ovećam i kako mislim, kao čovek iz naroda koji živi stalno u narodu.

Grozničavo stanje i spremanje naše otabine za ove nastupajuće događaje nije

dalo mogućnosti prošlim vladama kraljevine Srbije, da ovaj zakonski projekat podnesu Narodnoj Skupštini ranijoj, i ako se uvidjalo, i ako se osećalo, da je prešna potreba, da se reguliše stanje naših narodnih učitelja. I tako, na taj način, a to je bila jedna grana činovničke klasa naše bivše kraljevine a sada novog kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca, koja je živela sa starim platama, koja je živela tako reći sa mizernim platama i dodatcima, koja je grcala i mičila se u materijalnoj bedi i nesreći, tako materijalno stanje naših učitelja dovedilo je do toga što i ako je povdavno donešen kod nas zakon — o stalnosti Prosvete da su podnošene molbe za premeštaj iz jednoga mesta u drugo i da su ti premeštaji bili češći i u većem broju nego što su bili za vreme prošlog režima i ranijih vlada, kada su učitelji gonjeni po šefu ministara i političara pojedinih, iz kraja na kraj naše države, onda u ono vreme kad toga zakona o njegovoj stalnosti nije bilo. Njihova stalnost nije mogla biti osigurana onako kako je zakonodavac lteo, jer su bili sami primorani da se seljakuju iz mesta u mesto zbog uzroka njihovoga nesredjenoga materijalnoga stanja i njihovom bednom i otezanom životu i stanju u zabačenim krajevima naše države. To njihovo nesredjeno materijalno stanje uzrok je u tome što se moglo primetiti i videti da većina njih morala su da se koriste prijateljstvom i srodstvom sa pojedinim ministrima na rodnim poslanicima i dugim vidjenim ljudima, te su ih prebodili iz učiteljske struke u drugu i tako suna taj način dobijali bolju platu — drugim strukama i granama našeg činovničkog društva, jer su bili primorani da traže u drugim strukama spasa sebi i svojoj porodici, a onaj zadatak, za koji su pozvati zašta su se i spremali, oni su napustili i narod je ostao bez učitelja i vaspitača za njihovu decu — po selima i drugim mestima deca su i dalje ostajala bez nauke i bez vaspitanja učiteljskog.*)

U poslednje vreme pojavilo se kod naroda više volje za školovanje svoje dece i narod je od svoga znoja i zarade odvajao za škole podižući ih o svome trošku i mestu da mu vlada i vladajući režimi pošlju učitelje, njegove škole na žalost zvrje prazne i njegova deca ostaju bez ikakve škole i nauke.

G. ministar Prosvete podneo je predlog zakona o školama ovde pred nama na rešenje, iz koga se može videti, da ne govori ni o određjenju platu i dodatke učitelja, ali se može na zadovoljstvo videti, koliko je narodno predstavnništvo svesno zadatka i položaja naših narodnih učitelja: koliko cenimo njihov položaj vidi se po tome, što, i ako ministar prosvete nije predviđao plate učiteljima, to je učinio odbor, koji je za ovaj predlog zakonski izabran od narodnog predstavnništva — kao izraz volje naroda, — bio je voljan da pruži narodnim učiteljima plate i sredstva od kojih će moći živeti i otpravljati službu onako kakvo treba, na korist naroda društva i države. I ranije su, gospodo narodni poslanici, učitelji imali veliki zadatak da zvedu, ali mislim sada posle ovih patova i patuja, posle obog krvoprolića na bojnim poljima u kome je naš narod sa voljom i ponosom ustao i dao sve za oslobodjenje i ujedinjenje našeg troimenog naroda, danas gospodo narodni poslanici, kad nema kuće u kraljevini Srbiji, koja nije dala po jednu, dve i tri žrtve za oslobodjenje i ujedinjenje našeg plemena i naroda, danas imaju još veći zadatak.

Učitelji, koji stalno žive u narodu, imaju da rade na tome, da narod pomognu, da našu decu prikupe oko sebe i da ih upuste pravcen, kojim treba da idu, te da

*) Opomba u redn.: Tudi pri nas je opazati, da učiteljstvo, posebno možko, vkljub regulaciji plač, še v velikem številu zapuščta učiteljski stan in se posveća drugim stanovom, oziroma, da vstopajo v drž. službo, kot uradniki. Vzrok je sigurno v preteklih razmerah v šolstvu in politiški gonji in preganjanju učiteljstva po bivših šol. oblastih in predstojnikih. S tem postopanjem so ubili pri učiteljstvu veselje do stanu in potreba bo mnogo truda in previdnega postopanja, da se pridobi zopet ono zanimanje pri učiteljstvu, ki je potrebno za uspešen razvoj šole. Prvi pogoj pa je, da se brezobzirno odstranijo vsi oni činitelji, ki so bili povzročitelji in nositelji bivšega narodu skrajno škodljivega sistema. Dokler vidi učiteljstvo še te moze na svojih ali drugih vplivnih mestih, je zupanje v oblasti s strani učiteljstva — nemogoče. Postopanje pa, da učiteljstvo zapuščta učiteljski stan in šolo ter se posveća delu v pisarnicah, je v sedanjem kritičnem času za narod velika izguba.

od tog podmlatka roditelji društvo i držav imaju koristi a ne muke i nevolje. Istina dužnost je sviju nas da ce staramo o tim porodnicama i o toj deci, ali najviše su mogućni i moćni učitelji i svštenci, koji žive neposredno u narodu i koji su sa narodom svakog časa.

Ja mislim, gospodo narodni poslanici, da treba da zaboravimo ono vreme, kad su se pojedine stranke utrkivale i otimale, koja će što više dati pojedinim činovnicima nagrade i obećavanja samo da ih dobiše za sebe i da ne treba da zaziremo i da se bojimo toga da li će nam narod i naši birači odobriti ili ne odobriti naš rad na obakvim delima jer što je potrebno i moguće treba dati svakome koliko ko zaslužuje i što mu treba, da živi on i njegava porodnica, te kako bi mogao da vrši svoju dužnost onako kako treba i zašto se i određuje i postavlja na dati mu pošao, jer sam uveren i dobro znam da tako i narod misli, da državu i narod nikada neće upropastiti davanje potrebnih plata činovnicima a od njih da se traži red i rad i da je mnogo korisnije i po narod i po državi dati platu činovniku da može od nje da živi, a da se bude strog i neumitni sudija naspram svakog činovnika koji neće da adi i koji je navikao ili je voljan da zaruče ruku u seljački ili trgovački cen radi mita ili bakšiša.

Ja mislim, gospodo poslanici, da je krajnje vreme da bacimo na stran partizanstvo izveštačene teorije pa da iskreno pružimo ruku jedan drugom i da uradimo i radimo onako, kao treba i kako interesi naroda i države nalažu i zahtevaju. Bilo je zaista pod ranijim režimom i vladama u našoj državi gde su pojedini činovnici rdjavo postupali sa narodom koji su smatrali da je narod stoka prezirali su ga nazivali gegulom, dronjom itd., itd. Ali od nekoliko godina pa na ovamo gotovo reći od 1903. Od kako je ustavno stanje u našoj državi i parlamentarne vlade u i mogome se promenio i ponašanje izmedju naroda i činovništva jer su svi činovnici koji su nepažljivo i nemarno postupali i ponašali se u narodu i s narodom uklonjeni i kažnjavani nova generacija činovničkog kadra počela se naglo popravljati i utkrivati ko će bolje i bolje poštovati narod i njegova prava. Ima još nekih izuzetaka ali će se to sve popraviti kada se rešimo da popravljamo i uređujemo. Seljak je naš svetan i dozreo da ceni i nagradjuje što je dobro i valjano i zato danas možete čuti od seljaka u svima krajevima gde kaže podaj svakome onoliko koliko mu je potrebno za život, i pošten rad a od svakoga traži rada i reda u svako doba.

Gospodo narodni predstavnici, ja sam za ovih 11 godina od kako sam narodni poslanik zapamtio da jedna vlada ili jedan ministar odpušća činovnika zbog deficita ili njegovog nevaljanog vladanja i na žalost, mesto da ga izbacimo iz naših društava paštenih dešava se da ga pojedini ljudi, njegovi politički prijatelji primaju u zagrljaj politiškim mučenicom i čekaju zgodnu priliku dovode opet na položaj veći i bolji nego što je ranije imao. Tako da se kod onih dobrih činovnika, koji nemaju protekcije i preporuke dobija rdjava volja i neznaju šta se rade, jer ne mogu da teku karijeru pomoću njihovog rada, ako nemaju protekcije.

1. marta 1919. godine sastalo se ovo narodno predstavnništvo u Beogradu, i da vam kažem pravo, gospodo narodni predstavnici, narod je željno sa velikim nestrpljenjem uputio pogleda k nama i čekao neko popravljenje onoga, što treba da se popravi kao i pravilan rad. Medjutim, ja to ne mogu da vidim, nego vidim to, da smo mi počeli staru pesmu na novi glas, da potpomažemo partizane i političke grupe, a nismo još zavirali po svima kancelarijama da vidimo šta se radi, da li je koji od činovnika sposoban za rad i da li treba da se istera iz društva kao i da pomognemo i pritekemo u pomoć onima, kojima je potrebno i da nagradimo one, koji su zaslužili svojim radom i ponašanjem i mesto tega mi smo se dali na partijske grupe i utkujemo se ko će više pridobiti koga uza sebe bez pogleda kakav je i ko je.

Meni, gospodo narodni predstavnici, nalaze dužnost, kao čoveku, koji živi u narodu kao borcu koji sam se borio na frontu i svagda bio gotov žrtvovati svoj život za oslobodjenje i ujedinjenje našega troimenoga naroda, da ovde pred vama odam javnu zahvalnost učiteljskoj struci, jer mogu kazati da nijedna grana naše činovničke klasenije dala više žrtava, nego što je dala učiteljska grana i stalno bila rame uz rame, sa našim seljakom

i borbama u zagrljaju i borbama za dovršenje ovog dela narodnog ujedinjenja.

(Odobranje.)

Gospodo poslanici, ja vas mogu uveriti, da sam na solunskom frontu čuo od vojnika, da su nazivali jedan puk u Sumadijskoj diviziji učiteljskim pukom, zato što nije bilo ni jednog vodnika niti pak komandira, koji su bili iz drugih struka, nego sve sami učitelji.

Učitelji narodni u Kraljevini Srbiji oni su narod zadužili, oni su sa narodom delili i dobro i zlo, oni su neposredni vaspitači kako naše omladine tako i celoga naroda. Služba je učiteljska takva, da je on uvek sa narodom i ovde i na svakom mestu, u cerkvi, u školi, na zboru, u borbi i svuda i na svakom mestu. (Burno odobranje.)

Narod se naš neće buniti kad damo tim zaslužnim ljudima ono, što su zaslužili. (Čuje se: Tako je!)

Oni su učestvovali rame uz rame sa srpskim seljakom i u borbi za oslobodjenje i ustavna prava, i u unutrašnjem i u parlamentarnom životu, i ja verujem, gospodo narodni poslanici, da su učitelji zadužili narod, i narodno predstavnništvo treba, da omogući tim ljudima da mogu da odgovore svome pozivu onako, kako treba — le da svaki ostane u svojoj struci a ne da zbog njihovog nesretnog materijalnog stanja moraju da iz učiteljske službe begaju. (Odziv: Tako je!)

Ja u ime svoje i svojih birača smatram za dužnost da izjavim, da se samo na ovaj način možemo odužiti narodnim učiteljima za njihov dosadanji i budući rad i smatram sebe za sretnog što mi je palo u deo da glasam za ovaj predlog, kakvoga je odbor Narodne Skupštine predložio Narodnom Predstavništvu. (Opšte odobranje i pljeskanje.)

Iz naše organizacije. Društvene vesti.

+ Ustanovitev okrajnega učiteljskega društva v Borovljah na Koroškem. Na povabilo okr. šol. nadzornika tovariša Aichholzerja se je zbralo učitelstvo boroveljskega šolskega okraja dne 7. t. m. v prostorih meščanske šole v Borovljah k ustanovitvi okr. učit. društva za boroveljski šolski okraj.

Ustanovnega obnega zboru se je udeležilo 38 tovarišev in tovarišice ter so tudi vsi takoj priglasiili svoj pristop. To dejstvo jasno priča o pravi stanovski zavednosti našega učiteljstva.

Zborovanje je otvoril tovariš Aichholzer in je v kratkih besedah pojasnil namen in pomen ustanovitve.

Tovariš Mahkota je poročal o že obstoječih učiteljskih organizacijah, opisal smer našega društva in razpravljajal o društvenih pravilih, ki so bila sprejeta z malimi — nebitvenimi — izpremembami.

Nato se je vršilo vpisovanje članov. Po vpisovanju se je vršila volitev odbora z vzklikom.

Za predsednika je bil izvoljen tov. Mahkota, nadučitelj v Borovljah.

Podpredsednik je tovariš Zdravko Kovač, nadučitelj v Kotmarji vasi.

Tajnik je tovariš France Pavletič, namestnik Minka Medič, oba v Borovljah.

Blagajnik je tov. Joško Reichmann, učitelj v Hodišah, namestnica tov. Mikuluš Mara, učiteljica v St. Jakobu.

Odborniki: tov. Aichholzer Franc, okr. šol. nadzornik v Borovljah, Birsa Jakob, nadučitelj v Hodišah, in Mayer Julij, nadučitelj v St. Janžu.

Pregledovalca računov: Roblek Vinko, nadučitelj v St. Marjeti, Lipovec Ivana, učiteljica v Podlublju.

Nato je podal tovariš-nadzornik obširna navodila o delovanju v šoli in zunaj nje med našim narodom.

Učiteljstvo je z zanimanjem sledilo njegovim izjavam, za katere mu je iz srca hvaležno. S posebnim spoštovanjem in hvaležnostjo pa se je spomnilo učiteljstvo na svojem prvem oficijelnem sestanku narodnega prvoboritelja generala Maltra in mu na predlog tov. Kovača poslalo pozdravno brzojavko.

Tovariš Kovač je predlagal sledeče resolucije, ki so bile soglasno sprejete:

I. Učiteljstvo boroveljskega okraja izreka iskreno zahvalo vsem izvenkoroškim rodoljubom za gostoljubje in dejansko pomoč, izkazano koroškim učiteljem beguncem.

II. Izjavlja, da se v zgodovinskem trenutku zaveda svoje velike odgovornosti napram narodu in hoče posvetiti vse svoje sile narodnemu delu. Odklanja v teh odločilnih časih vsako strankarstvo in ogorčeno protestira proti vsakemu sumničenju v tem oziru.

III. Z vsem poudarkom protestira proti načinu, kako so se izvršila nameščenja učiteljstva na Koroškem, kjer ni imelo učiteljstvo po svojih zaupnikih nobene odločilne besede. Zato zahtevamo svojega poročevalca v višjem šol. svetu.

IV. Odločno zahtevamo in hočemo pri tej svoji zahtevi brezpogovorno vztrajati, da se okr. šol. komisariat nadomesti z okrajnim šolskim svetom, sestavljenim na podlagi koroškega šolskega zakona. Dokler se to ne zgodi, izvršuj okr. šol. komisariat pravice in dolžnosti okr. šol. sveta. Izrekamo sedanjim šolskim nadzornikom svoje popolno zaupanje.

V. Ker je v svrhu strokovne izobrazbe učiteljstva nujno potrebno, da se čim preje ustanovi okr. učiteljska knjižnica v Borovljah, pozivljamo višji šolski svet, da iz